

Sygn. akt II Ca 441/24

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 czerwca 2024 r.

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim II Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący	Sędzia Paweł Hochman

po rozpoznaniu w dniu 20 czerwca 2024 r. w Piotrkowie Trybunalskim

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...)

przeciwko Ł. G.

o zapłatę

na skutek apelacji wniesionej przez powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Tomaszowie Mazowieckim

z dnia 23 stycznia 2024 r. sygn. akt I C 218/23

oddala apelację.

Paweł Hochman

Sygn. akt II Ca 441/24

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 23 stycznia 2024 roku Sąd Rejonowy w Tomaszowie Maz. zasądził od pozwanego Ł. G. na rzecz powoda (...) z siedzibą w G. kwotę 2.766,95 złotych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od dnia 2 listopada 2020 roku do dnia zapłaty (pkt 1), oddalił powództwo w pozostałej części (pkt 2) oraz zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1.542,80 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, którym je zasądzono do dnia zapłaty (pkt 3).

Podstawę powyższego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia faktyczne i rozważania prawne Sądu Rejonowego:

W dniu 22 lipca 2019 roku pozwany zawarł z (...) Sp. z o.o. z siedzibą we W. umowę pożyczki gotówkowej numer (...) na kwotę 3.000 złotych na okres 30 miesięcy. Pożyczka miała być spłacana w ratach po 213,43 złotych. Pożyczka oprócz kapitału zawierała opłatę operacyjną w wysokości 3.000,00 złotych. RRSO wynosiło 96,49% zaś oprocentowanie roczne było stałe – 10,00%. Odsetki za cały okres obowiązywania umowy wynosiły 404,65 złotych. Całkowita kwota do zapłaty wynosiła 6.404,65 złotych.

Uruchomienie pożyczki następowało przez przelew środków na rachunek wskazany przez pożyczkobiorcę.

Na podstawie cesji z dnia 24 lipca 2019 roku (...) (...) w W. nabył od pierwotnego wierzyciela (...) Sp. z o.o. z siedzibą we W. wierzytelność wynikającą z przedmiotowej umowy pożyczki. Następnie na podstawie umowy sekurytyzacji zawartej w dniu 25 lipca 2019 roku pomiędzy (...) z siedzibą w W. a (...) z siedzibą w G., (...) nabył wszelkie prawa do wierzytelności z przedmiotowej umowy pożyczki.

Na mocy aktu notarialnego sporządzonego w dniu 13 lipca 2020 roku przez notariusza J. O. we W. za numerem Rep. A nr (...) Cedent (...) (...) w G. przelał na rzecz cesjonariusza – powoda wierzytelność względem pozwanego Ł. G., wobec czego nabył wszelkie prawa do wierzytelności z przedmiotowej umowy pożyczki.

Zgodnie z § 11 ust. 3 w zw. z § 6 ust. 10 umowy pożyczki pożyczkodawca miał prawo wypowiedzenia umowy z zachowaniem okresu wypowiedzenia w razie braku płatności w terminie dwóch pełnych rat pożyczki.

Pismem z dnia 16 kwietnia 2020 roku (...) z siedzibą w G. wypowiedział pozwanemu umowę pożyczki z zachowaniem 30-dniowego terminu wypowiedzenia, a nadto pismem z tego samego dnia wezwał pozwanego do zapłaty kwoty 645,50 złotych.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał, że powództwo zasługuje na częściowe uwzględnienie.

Motywuując powyższe wskazał, że pozwanego i poprzednika prawnego strony powodowej łączyła umowa pożyczki, której istotą zgodnie z art. 720 § 1 k.c. jest przeniesienie przez pożyczkodawcę na pożyczkobiorcę określonej ilości pieniędzy albo rzeczy oznaczonych tylko co do gatunku, za jednoczesnym zobowiązaniem się pożyczkobiorcy do zwrotu pożyczkodawcy tej samej ilości pieniędzy albo tej samej ilości rzeczy tego samego gatunku i tej samej jakości (art. 720 § 1 k.c.).

Pożyczka ta stanowiła jednocześnie kredyt konsumencki, mając na uwadze, że została udzielona przez przedsiębiorcę w zakresie jego działalności konsumentowi (art. 3 ust. 1 i art. 3 ust. 2 pkt 1 oraz art. 5 pkt 2 ustawy z dnia 12 maja 2011 roku o kredycie konsumenckim, tekst jedn. Dz. U. z 2023 roku, poz. 1028 ze zm.).

Stosownie do treści art. 6 k.c., znajdującego swoje proceduralne odzwierciedlenie w art. 232 k.p.c., ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która wywodzi z niego skutki prawne. W realiach niniejszej sprawy to strona powodowa była obowiązana do przedłożenia dowodów, które wykazywać będą fakt przysługiwania jej od pozwanego żądanej należności we wskazanej w pozwie wysokości. Strona pozwana, pragnąc podważyć to stanowisko winna przedłożyć dowody na wykazanie okoliczności przeciwnej.

Z przedłożonego przez stronę powodową materiału dowodowego, w szczególności z umowy pożyczki jednoznacznie wynika, że doszło do zawarcia umowy pożyczki pomiędzy stronami, do uruchomienia kredytu oraz do częściowej spłaty zadłużenia.

W ocenie Sądu Rejonowego podniesiony przez kuratora dla nieznanego z miejsca pobytu pozwanego zarzut braku legitymacji czynnej powoda okazał się bezpodstawny, albowiem strona powodowa przedłożyła dokumenty w postaci umów przelewów wierzytelności poczynszy od umowy cesji zawartej pomiędzy pierwotnym wierzycielem – pożyczkodawcą a (...) z siedzibą w W., następnie pomiędzy (...) a (...) z siedzibą w G. i umowy cesji pomiędzy (...) a powodem.

Odnosząc się natomiast do zarzutu zastosowania przez powoda w umowie pożyczki niedozwolonych postanowień umownych (klausul abuzywnych), Sąd I instancji stwierdził, że pierwotnie limity kosztów pozaodsetkowych kredytu konsumenckiego wyznaczono w art. 36a ust. 1 i 2 (w dawnym brzmieniu) ustawy o kredycie konsumenckim. Ich maksymalna wysokość była uzależniona od wysokości całkowitej kwoty kredytu udostępnionej konsumentowi oraz od okresu kredytowania i stanowiła sumę dwóch wartości, tj. 25% całkowitej kwoty kredytu oraz 30% iloczynu całkowitej kwoty kredytu pomnożonej przez stosunek okresu kredytowania wyrażonego w dniach do liczby dni w danym roku $[MPKK \leq (K \times 25\%) + (K \times n/R \times 30\%)]$. Taki stan prawny znalazł zastosowanie w niniejszej sprawie.

Sama okoliczność, że pozaodsetkowe koszty kredytu mieszczą się w określonych ustawowo granicach nie przesądza z góry o ważności postanowień regulujących ich wysokość. Zgodnie z art. 58 k.c. postanowienia te podlegają dodatkowo ocenie sądu pod kątem zasad współzycia społecznego. Ponadto w przypadku umów o charakterze konsumenckim należy mieć również na uwadze treść art. 385¹ § 1 i § 3 k.c.

Rażące naruszenie interesów konsumenta, o którym mowa art. 385¹ § 1 k.c., można rozumieć jako nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta w określonym stosunku obligacyjnym. Natomiast działanie wbrew dobrym obyczajom w zakresie kształtowania treści stosunku obligacyjnego oznacza tworzenie przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową stron takiego stosunku. Brak równowagi kontraktowej jest najczęściej wskazywanym przejawem naruszenia dobrych obyczajów drogą zastosowania określonych klauzul umownych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 marca 2022 roku w sprawie I NSNc 337/21, LEX 3423490).

Postanowienia umowy rażąco naruszają interes konsumenta, jeżeli poważnie i znacząco odbiegają od sprawiedliwego wyważenia praw i obowiązków stron. Między innymi o takiej sytuacji można mówić w razie nadmiernego naruszenia równowagi interesów stron poprzez wykorzystanie przez jedną z nich swojej przewagi przy układaniu wzorca umowy (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 16 listopada 2022 roku w sprawie V ACa 261/22, LEX 3459484). Pozostawienie w ręku jednej tylko strony umowy możliwości dowolnego (niekontrolowalnego) narzucenia warunków, szczególnie w przypadku umów zawieranych nie w oparciu o indywidualne negocjacje, ale z wykorzystaniem wzorców, szablonów, regulaminów przygotowanych przez jedną ze stron o dominującej pozycji (profesjonalistę), jest niedopuszczalne. Oczywiście, że zawsze taka strona będzie zainteresowana jak najkorzystniejszym ukształtowaniem regulacji umów zawieranych masowo (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 12 października 2022 roku w sprawie I ACa 193/21, LEX 3447172).

W przedmiotowej sprawie sporna umowa pożyczki została niewątpliwie zawarta przez przedsiębiorcę z konsumentem. Nie ulega także wątpliwości, że postanowienia umowy nie były indywidualnie konsultowane z pozwanym, a pozaodsetkowe koszty udzielenia pożyczki nie stanowią głównych świadczeń stron. Wprawdzie ustawodawca nie zdefiniował pojęcia „głównych świadczeń stron” jednakże należy do nich zaliczyć z jednej strony tzw. świadczenie charakterystyczne dla danego typu umowy oraz odpowiadające mu świadczenie drugiej strony. Świadczenie charakterystyczne decyduje o charakterze danego stosunku prawnego i jego funkcji społeczno-gospodarczej, która stanowi wyznacznik treści umowy. Jest to świadczenie charakteryzujące cały stosunek obligacyjny.

Wobec powyższego Sąd Rejonowy zakwestionował wysokość opłaty prowizyjnej w kwocie 3.000 złotych, która stanowiła 100% wartości ostatecznie udostępnionego pozwanemu kapitału.

W przedmiotowej sprawie opłata operacyjna za udzielenie pożyczki została ustalona w sposób sztywny, bez możliwości negocjowania jej wysokości, ani nawet bez konkretnego wskazania jej przeznaczenia. Skoro powód domaga się zwrotu tak wysokiej opłaty jako pozaodsetkowego kosztu udzielenia pożyczki, to powinien udowodnić, że w żądanej wysokości wydatki faktycznie zostały wygenerowane. Nie sposób bowiem przyjąć, aby takie wydatki można było ustalić hipotetycznie (ryczałtowo) w odniesieniu do faktycznie poniesionych. Rola, ani wielkość opłaty operacyjnej nie zostały w zawartej umowie wyjaśnione.

Żądanie tej opłaty jest zatem w ocenie Sądu Rejonowego sprzeczne z postanowieniami przepisu art. 385¹ k.c. i stanowi niedozwoloną próbę obejścia przepisów o odsetkach maksymalnych. Postanowienia umowne zawierające kwestionowaną regulację, jako zmierzające do obejścia prawa, są w ocenie sądu nieważne z mocy art. 58 § 1 k.c.

W świetle powyższych wywodów Sąd I instancji uznał, że pożyczkodawca poprzez zawarcie w umowie obowiązku uiszczenia wysokich kosztów pozaodsetkowych naruszył równowagę kontraktową stron i doprowadził do rażącego naruszenia interesów pozwanego. Co prawda działalność powodowej spółki nastawiona jest na zysk i obciążona jest ryzykiem niewypłacalności pożyczkobiorców, jednakże umowa pożyczki, sformułowana zgodnie z zasadami uczciwego i rzetelnego obrotu na rynku kapitałowym, powinna jasno określać, które opłaty stanowią zysk pożyczkodawcy, które są

pobierane na pokrycie konkretnych kosztów ponoszonych przez niego w związku z zawartą umową i jej obsługą, a które z nich mają kompensować ryzyko ekonomiczne. Powinny one zostać przy tym określone w wysokości rzeczywiście ponoszonej przez pożyczkodawcę tak, aby nie stanowiły ukrytego źródła zysku.

Powód nie wykazał, jakie względy ekonomiczne przemawiały za obciążaniem pozwanego dodatkowymi opłatami w kwocie 3.000 złotych. Wobec powyższego należało przyjąć, że opłata w tej wysokości została zastrzeżona niezależnie od faktycznie poniesionych wydatków, przez co doszło do braku ekwiwalentności świadczeń stron umowy pożyczki i obejścia przepisów o odsetkach maksymalnych. Wprowadzenie przez pożyczkodawcę opłat w wysokości wskazanej w umowie godziło w dobre i uczciwe praktyki oraz w sposób rażąco naruszało interes pozwanego jako konsumenta.

W ocenie Sądu Rejonowego pozaodsetkowe koszty pożyczki pobierane przez pożyczkodawcę stanowią w rzeczywistości dodatkowe, nadmiernie wygórowane w stosunku do wysokości kapitału, wynagrodzenie pożyczkodawcy.

Konsekwencją dokonanej oceny jest uznanie, że postanowienie umowy określające wysokość tych kosztów nie wiąże pozwanego, dlatego nie jest on zobowiązany do zapłaty tej kwoty.

W przedmiotowej sprawie powód domagał się zasądzenia od pozwanego opłaty operacyjnej w pozostałej kwocie 2.499,61 złotych.

Z uwagi na fakt, że postanowienie umowne określające wysokość opłaty operacyjnej stanowiło niedozwolona klauzulę nie wiąże ono pozwanego.

Z tych też względów Sąd Rejonowy zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 2.766,95 złotych, na którą złożyły się: kwota 2.551,20 złotych tytułem niespłaconego kapitału udzielonej pożyczki, kwota 91,86 złotych tytułem odsetek umownych stanowiących część odsetkową niespłaconych rat pożyczki do dnia wypowiedzenia umowy oraz kwota 123,89 złotych tytułem odsetek umownych w wysokości odsetek maksymalnych naliczonych od przeterminowanych rat kapitałowych w trakcie obowiązywania umowy pożyczki oraz naliczonych od dnia następnego po wypowiedzeniu umowy pożyczki do dnia sporządzenia pozwu.

W pozostałej części, a mianowicie w zakresie żądania zasądzenia opłaty operacyjnej, powództwo zostało oddalone.

O odsetkach od zasądzonej kwoty orzeczono zgodnie z żądaniem pozwu na podstawie art. 481 § 1 k.c.

O kosztach postępowania rozstrzygnięto natomiast w oparciu art. 100 k.p.c. stosując zasadę stosunkowego ich rozdzielenia. Koszty procesu w całości poniesione przez powoda wyniosły 2.937 złotych (400 złotych – opłata od pozwu, 1.800 złotych – wynagrodzenie pełnomocnika, 17 złotych – opłata od pełnomocnictwa, 720 złotych – zaliczka na kuratora, 113,18 złotych – koszty doręczenia korespondencji przez komornika sądowego). Pozwany przegrał proces w 52,53 % i w takiej części powinien zwrócić koszty procesu na rzecz powoda.

Z tych też względów Sąd zasądził od pozwanego na rzecz strony powodowej kwotę 1.542,80 złotych (2.937 złotych x 52,53 % = 1.542,80 złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu.

Apelację od powyższego wyroku wniósł w dniu 29 kwietnia 2024 roku (data nadania w placówce pocztowej) pełnomocnik powoda(...) z siedzibą w G.. Apelujący zaskarżył wyrok w punkcie „2” co do kwoty 2.499,61 złotych, zarzucając mu naruszenie:

1. art. 385¹ k.c. poprzez uznanie, że zapis umowny dotyczący opłaty operacyjnej jest sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interes konsumenta;
2. art. 58 k.c. poprzez uznanie, że zapisy umowy zmierzają do obejścia przepisów o odsetkach maksymalnych;
3. art. 36a ustawy o kredycie konsumenckim poprzez jego niezastosowanie;

4. art. 5 pkt 6 oraz art. 30 ust. 1 pkt. 10 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim poprzez ich niezastosowanie i w efekcie nieprawidłowe uznanie, iż zastrzeżenie przez pożyczkodawcę opłaty operacyjnej stanowi klauzulę niedozwoloną i w konsekwencji nie wiąże pozwanego;

5. art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. w zw. z art. art. 385² k.c. poprzez przyjęcie przez Sąd Rejonowy, że w umowie wiążącej strony doszło do naruszenia wskazanych przepisów, w sytuacji pełnej akceptacji przez pozwanego warunków umowy, w tym wysokości opłaty operacyjnej oraz w sytuacji, gdy postanowienia umowy nie są rażąco wygórowane;

6. art. 233 § 1 k.p.c. poprzez pominięcie faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sporu, a to faktów wynikających z treści zawartej i zaakceptowanej przez pozwanego umowy pożyczki nr (...) w zakresie poinformowania pozwanego o możliwości odstąpienia od zawartej umowy bez konieczności wskazania przyczyny, a co umożliwiło pozwanemu przeanalizowanie zaakceptowanych wcześniej warunków, w tym wysokości opłaty operacyjnej oraz całkowitej kwoty do zapłaty, i ewentualnego odstąpienia, a czego pozwany nie uczynił, przystąpił natomiast do spłaty, zgodnie z harmonogramem pożyczki.

Wskazując na powyższe apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie roszczenia od pozwanego na rzecz powoda brakującej kwoty 2.499,61 złotych oraz zasądzenie na jego kosztów procesu za I i II instancję, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych. Ponadto apelujący wniósł o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy podziela ustalenia faktyczne Sądu Rejonowego i przyjmuje je za własne czyniąc je podstawą swojego rozstrzygnięcia.

Skarżący w apelacji w zasadzie skupił się na zarzutach dotyczących naruszenia prawa materialnego. Zarzuty procesowe zostały ograniczone zasadniczo naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. do pominięcia przez sąd faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sporu, a mianowicie pominięcie tego, że pozwany został poinformowany o możliwości odstąpienia od umowy bez konieczności wskazania przyczyny, co umożliwiło mu przeanalizowanie zaakceptowanych wcześniej warunków, w tym wysokości opłaty prowizyjnej oraz całkowitej kwoty do zapłaty i ewentualnego odstąpienia, a czego pozwany nie uczynił.

Przyjęcie tej okoliczności za udowodnioną w żaden sposób jednak nie niweczy zasadności samego rozumowania Sądu Rejonowego. Podstawą częściowego oddalenia powództwa przez Sąd I instancji było bowiem przyjęcie, że umowa zawiera klauzule abuzywne obciążające pozwanego zawyżoną opłatą prowizyjną.

Formułując zarzuty apelacyjne powód wskazał, że opłaty te mieściły się w ramach określonych w art. 36a ustawy z dnia 12 maja 2011 o kredycie konsumenckim (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r., poz. 1208 ze zm.) w związku z tym brak było podstaw do ich zakwestionowania. Uszło jednak jego uwadze, że art. 36a ustawy ma służyć ochronie konsumentów przed nadmiernym obciążeniem finansowym w związku z kredytem konsumenckim i zapobiegać obchodzeniu przepisów o odsetkach maksymalnych dlatego też sama wysokość kosztów pozaodsetkowych także poniżej ustawowej granicy określonych w wyżej wymienionym przepisie po winna zostać poddawana kontroli z punktu widzenia art. 58 k.c. i art. 385¹ k.c.. Pamiętać przy tym należy, że zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 27 października 2021 roku, III CZP 43/20, Legalis Nr 2626533) okoliczność, że pozaodsetkowe koszty kredytu konsumenckiego nie przekraczają wysokości określonej w art. 36a ust. 1 i 2 ustawy z dnia 12 maja 2011 roku o kredycie konsumenckim, nie wyłącza oceny czy postanowienia określające te koszty są niedozwolone.

W związku z powyższym Sąd Rejonowy zasadnie dokonał oceny abuzywności naliczonej przez powoda opłaty prowizyjnej i doszedł do słusznego przekonania co do niedozwolonego jej charakteru. Godzi się zauważyć, że zasadność obciążenia opłatą prowizyjną musi być uwarunkowana konkretnymi okolicznościami i mieć charakter ekwiwalentny

tymczasem w niniejszej sprawie nic takiego nie ma miejsca. Tym samym prawidłowa była przeprowadzona przez Sąd pierwszej instancji ocena prawna umowy łączącej strony i uznanie, że wysokość określonej w niej opłaty w sposób rażąco narusza interesy konsumenta przynosząc niezasadne korzyści finansowe stronie powodowej i zaburzając ekwiwalentność świadczeń. Prowadzi to jednocześnie do wniosku, że wydając zaskarżony wyrok Sąd pierwszej instancji prawidłowo zastosował przepisy art. 385¹ k.c. oraz art. 58 k.c. uznając, że zakwestionowane postanowienia umowy są sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, oraz że zmierzają do obejścia przepisów o odsetkach maksymalnych. Przytoczone na poparcie powyższego stanowiska, w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku argumenty, Sąd Okręgowy w pełni akceptuje, nie znajdując przy tym podstaw do ich ponownego przytaczania.

Nie można przy tym zgodzić z zarzutem powoda jakoby rozpoczęcie spłaty należności przez pozwanego stanowiło uznanie przez nią roszczenia co do wysokości. Nawet całkowita spłata należności nie pozbawiałaby pozwanego możliwości dochodzenia zwrotu należności uiszczonych na skutek niedozwolonych klauzul umownych.

Z tych też względów, Sąd Okręgowy na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację powoda jako bezzasadną.

Paweł Hochman